

досвід, сформований на основі довіри до життя.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. Смарт-освіта – нова парадигма сучасної системи освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2016. – № 4. – С. 71-78.
2. Демченко Е.П. Направления совершенствования подготовки будущих педагогов к развитию детской одаренности / Е.П.Демченко // International scientific conference «Modernization of educational system: world trends and national peculiarities»: Conference Proceedings, February 23rd .Kaunas : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. pp 20-23.
3. Имбер В.И. Подготовка будущих воспитателей дошкольных учебных заведений с использованием современных информационных технологий / Имбер В.И. // Инновационные подходы в образовательном процессе высшей школы: национальный и международный аспекты: сборник статей международной научно-практической конференции, посвященной 50-летию Полоцкого государственного университета, Новополоцк, 8-9 февр. 2018 г. / Полоцкий государственный университет ; под. ред. Ю. П. Голубева, Н. А. Бореико. – Новополоцк, 2018. – С. 107-110.
4. Ковтонюк М. М. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / М. М. Ковтонюк, Л. В. Антонюк // Сучасний навчально-методичний комплекс: можливості, проблеми, перспективи. – № 26, 2010. – С. 308-314.
5. Хіля, А.В. Виховання у дітей з функціональними обмеженнями ціннісного ставлення до життя засобами арт-терапії [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Хіля Анна Вікторівна ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. - Вінниця, 2017. - 339 с.
6. Сидоркіна М. Ю. Можливості та обмеження гармонізувального потенціалу спільної художньої творчості у сімейній арт-терапевтичній студії // Простір арт-терапії : Зб. наук. ст. – Київ : Золоті ворота, 2011. – Вип. 2 (10). – С. 23-32.

УДК:373.3.011.3-051:373.2/3.091.212.3

**ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГА ДО РОБОТИ
З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ**

Холковська Ірина, кандидат педагогічних наук, доцент

Галузяк Василь, кандидат психологічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

**PERSONAL AND PROFESSIONAL READINESS OF A PEDAGOGUE TO
WORK WITH THE GIFTED CHILDREN**

Kholkovska Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.)

Haluziak Vasyl, Candidate of Psychological Sciences (Ph. D.)

Vinnitsya Mykhajlo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядаються педагогічні вміння та якості вчителя, необхідні для конструктивної взаємодії з обдарованими дітьми, сприяння розвитку їх творчого потенціалу.

Ключові слова: особистісно-професійна готовність вчителя, обдаровані діти, розвиток творчого потенціалу.

Abstract. The article analyzes the problem of pedagogical abilities and internals of teacher, necessary for the structural co-operating with the gifted children and assistance to development of them creative potential.

Keywords: personality-professional readiness of teacher, gifted children, development of creative potential.

Навчально-виховна взаємодія з обдарованими дітьми вимагає від педагога відповідної особистісно-професійної готовності, володіння певними знаннями, уміннями й особистісними якостями, необхідними для налагодження конструктивних стосунків і сприяння розвитку творчого потенціалу таких дітей. Окремі аспекти готовності вчителя до роботи з обдарованими учнями розкриваються в дослідженнях Ю. Гільбуха, В. Моляко, О. Музики, М. Кашапова, І. Татарінова, Г. Тарасової та ін. Психологічна модель готовності вчителя до роботи з обдарованими дітьми запропонована А. Мельниковою, А. Яковиною. Структура готовності вчителя початкової школи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів визначена в дослідженні Ю. Клименюк.

Особистісні якості вчителя, що сприяють успішній взаємодії з обдарованими дітьми, розкриваються в працях Д. Богоявленської, А. Верховіної, М. Дудиревої, М. Кашапова, Л. Макрідіна, А. Матюшкіна, Н. Лейтеса, І. Любовецької, Дж. Рензуллі, К. Роджерса, В. Шадрикова, А. Яковиної та ін. [4; 9]. Аналіз літературних джерел свідчить, що, незважаючи на різницю в підходах, дослідники виокремлюють схожий перелік якостей і характеристик учителя, спроможного до успішної взаємодії з обдарованими дітьми. Це дає підстави представити вимоги до педагога у вигляді комплексу професійно важливих якостей і умінь, які забезпечують створення сприятливих умов для розвитку обдарованих учнів.

Вчителі, які працюють з обдарованими учнями, повинні володіти певними вміннями: організовувати навчання відповідно до результатів діагностичного обстеження дитини; модифікувати навчальні програми; стимулювати розвиток когнітивних здібностей учнів; працювати за спеціальним навчальним планом; консультувати учнів [1].

Варто звернути увагу передусім на такі вміння педагога, важливі для розвитку обдарованих дітей [8]:

Виявлення й обстеження обдарованих дітей. Педагог, який спеціалізується на роботі з обдарованими дітьми, повинен уміти виявляти таких дітей, діагностувати їх індивідуальні особливості й розробляти спеціальні програми їх розвитку.

Уміле керівництво дітьми. Варто пам'ятати, що обдаровані діти більш вимогливі, вони ставлять набагато більше питань, тому важливим елементом професійної готовності вчителя є вміння знаходити індивідуальний підхід до обдарованих дітей і пропонувати їм такі види цілеспрямованої діяльності, які б відповідали їхнім запитам і нахилам.

Володіння ефективними методами навчання. Навряд чи можна виділити

який-небудь метод, найбільш придатний для навчання обдарованих дітей, тому що різні методи мають свої переваги і обмеження. Обдаровані діти, як і всі інші, мають потребу в зворотному зв'язку з боку дорослих. Таким дітям зазвичай властива висока критичність до себе, у зв'язку з чим важливо, щоб учитель виявляв доброзичливість, оцінюючи їхню діяльність, підвищував їх впевненість у собі та своїх здібностях.

Зв'язок з батьками обдарованих дітей. Учитель повинен уміти залучати батьків до навчання їхніх дітей, допомагати оцінювати потреби дітей і надавати допомогу батькам в усвідомленні їхніх власних прагнень і потреб. Важливою рисою кваліфікованих педагогів є їхня здатність навчити батьків спостерігати за своїми дітьми і сприяти їхньому розвитку. Педагог має кваліфіковано інформувати батьків щодо успіхів їхніх дітей, а також допомогти оволодіти засобами оцінки їхніх досягнень. Важливим завданням учителя є переконування батьків у необхідності уважного ставлення до своїх неординарних дітей, для того щоб останні завжди могли одержати потрібну їм допомогу.

Віддаючи належне значенню методів навчання, варто відзначити, що особистість учителя є більш важливим фактором розвитку обдарованих дітей, ніж використовувані матеріали і дидактичні технології. Саме вчитель створює психологічну атмосферу, яка може надихати учнів або руйнувати їх впевненість у собі, заохочувати або придушувати інтереси, розвивати або гальмувати креативність, стимулювати або стримувати критичність думки, полегшувати або утруднювати досягнення успіхів.

Е. Торренс визначає такі особистісні якості вчителя, необхідні для роботи з обдарованими дітьми: повага до бажання дитини працювати самостійно; вміння утримуватися від втручання в процес творчої діяльності; вміння створювати умови для надання дитині свободи вибору шляхів самореалізації; вміння індивідуалізовано застосовувати навчальну програму в залежності від особливостей учня; вміння заохочення роботи учнів над власними проектами; педагогічний оптимізм; вміння підтримувати дітей, які висловлюють відмінні від інших думки й у зв'язку з цим відчують тиск з боку своїх однолітків; здатність переконувати учнів у тому, що вчитель є їхнім однодумцем, а не супротивником [7].

На наш погляд, інтегральним показником особистісної готовності вчителя до успішної взаємодії з обдарованими дітьми є рівень його особистісної зрілості, що виявляється в таких показниках [2]:

- Проактивність (самодетермінація, автономія, ініціативність) - здатність бути активним суб'єктом діяльності, самостійно робити вибір між

альтернативами, протистояти загальноприйнятим шаблонам, відстоювати власну творчу свободу і унікальність, критично ставитись до загальновідомих істин.

- Рефлексивність, здатність до самоаналізу, рефлексивних виходів за межі виконуваної діяльності, вміння аналізувати й оцінювати свої почуття, сильні і слабкі сторони своєї особистості. Спостереження за собою й аналіз власних дій у різних ситуаціях мов би очима іншого допомагає вчителеві усвідомити особливості своєї професійно-рольової поведінки і корегувати її [3].

- Спонтанність, автентичність, відсутність страху перед саморозкриттям, здатність до емоційно близьких стосунків.

- Реалістичність сприйняття себе і оточення, здатність бачити речі та інших людей такими, якими вони є насправді.

- Внутрішній локус контролю, прийняття відповідальності за свої дії на себе.

- Толерантність, гнучкість, терпиме ставлення до суперечностей, несхожості, розуміння відносності речей, відкритість до всього нового, здатність сприймати різні точки зору, визнавати за іншими право на власну позицію.

- Позитивна Я-концепція, довіра до себе. Учитель з позитивною самооцінкою, відчуваючи себе в класі впевнено, не відчуває необхідності у психологічному захисті, легко приймає певну обмеженість своїх можливостей, може бути доброзичливим і водночас у потрібних випадках вдаватись до виправданої критики учнів. Впевненість у собі допомагає учителеві долати страх і тривогу, радіти успіхам і не впадати у розпач, зустрічаючись з труднощами, залишатися емоційно врівноваженим і досить гнучким, щоб конструктивно взаємодіяти з обдарованими учнями.

- Креативність, захопленість, схильність до ризику, творчого перетворення дійсності. Практика свідчить, що найбільш успішними є ті педагоги, які чимось пристрасно захоплені, глибоко і по-справжньому у щось вірять. Вчитель, який працює з обдарованими дітьми, повинен мати яскраво виражені інтелектуальні здібності і добру загальноосвітню підготовку. Якщо ж крім цього він володіє ще певним талантом, то такий фахівець буде ідеальним для роботи з обдарованими дітьми. Зокрема, бажано, щоб учитель виявляв здібності в музиці, малюванні, драматичному мистецтві або танцях. Вчителі, які характеризуються яскравою індивідуальністю і креативністю, можуть виступати не просто джерелами і передавачами інформації, а свого роду каталізаторами особистісного зростання обдарованих дітей.

Таким чином, готовність учителя до роботи з обдарованими дітьми є

системним утворенням, складний комплекс властивостей, в основі якого лежить особиста обдарованість педагога, спеціальні вміння і навички, внутрішня мотивація, певні особистісні якості, які дають змогу успішно взаємодіяти з обдарованими дітьми, сприяючи розвитку їх творчого потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Виленский М.Я. Педагогические основы формирования опыта творческой деятельности будущего учителя: учеб. пособие / М.Я. Виленский, С.Н. Зайцева. - М.: Прометей, 1993. - 117 с.
2. Галузяк В. М. Критерії особистісної зрілості вчителя / В. М. Галузяк // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології : Теоретичний та науково-методичний часопис / М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України. - К., 2010. - Т. 1, Вип. 3 (додаток 1). - С. 258-265.
3. Галузяк В. М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя / В. М. Галузяк // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал. - Харків: НТУ «ХПІ». - 2008. - №4. - С. 17-25.
4. Дудырева Н.В. Профессионально-важные качества педагога в работе с одаренными детьми / Н.В. Дудырева, М.М. Кашапов // Вестник Ярославского государственного университета им. П.Г. Демидова. Серия: Гуманитарные науки. - 2012. - № 4 (22). - С. 81-85.
5. Клименюк Ю. М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями / Ю. М. Клименюк // Актуальні проблеми розвитку обдарованості учнівської та студентської молоді : зб. наук. праць студ. та аспірант / за заг. ред. О. Є. Антонової. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. - С. 120-162.
6. Музика О.О. Мотивація творчої активності технічно обдарованих підлітків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / О.О. Музика. - К., 2001. - 17 с.
7. Одаренные дети: пер. с англ. ; общ. ред. Г. В. Бурменской и В. М. Слущкого. - М.: Прогресс, 1991. - 376 с.
8. Холковська І.Л. Методика виховної роботи з обдарованими дітьми / І.Л. Холковська. - Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. - 172 с.
9. Яковина А.В. Модель готовности учителя к работе с одаренными учениками / А.В. Яковина // Одаренный ребенок. - 2011. - № 4. - С. 20-28.

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В
ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Цілюк Володимир, лаборант кафедри комунікативної лінгвістики
та перекладу, факультету іноземних мов

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Україна)

Король Ольга, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Хіля Анна, кандидат педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

**TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN CIVIL
SOCIETY**

Tsilyuk Volodymyr, laboratory assistant of the Department of Communication

Linguistics and Translation, Faculty of Foreign Languages

Chernivtsi National University of Yuriy Fedkovych (Ukraine)

Korol Olga, bachelor's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті представлено наше розуміння та ставлення до розвитку громадянського суспільства через розбудову системи інклюзивної освіти, зміни ставлення суспільства до людей, що відрізняються від інших та